

хисних насаджень бере участь 19 видів дерев, 10 – чагарників, 91 вид трав. Особливістю росту дерев у придорожній смузі є те, що залежно від розташування дерев у смузі, вони ростуть і розвиваються по-різному. Загалом, всі дерева мають нижчу висоту, ніж ті, що виростили в лісі. У них більш потужна крона, особливо у дерев, розташованих у крайніх рядах.

Література

1. Бабков В.Ф. Ландшафтное проектирование автомобильных дорог : учебное пособие. [для автомобильно-дорожных вузов]. – 2-е изд. [перераб. и доп.]. – М. : Транспорт, 1980. – 189 с.
2. Бабков В.Ф. Сочетание автомобильных дорог с ландшафтом. – М. : Высшая школа, 1964. – 66 с.
3. Кучерявий В.А. Зеленая зона города. – К. : Наук. думка, 1981. – 248 с.
4. Госс М., Веселы В. Трассирование дорог с учетом ландшафта : пер. с чеш. Н.П. Орнатского и С.А. Трескинского / под ред. проф. д-ра техн. наук Н.В. Орнатского. – М. : Автотрансиздат, 1961. – 144 с.
5. **Справочник** работника зеленого строительства / А.А. Лаптев, Б.А. Глазачев, А.С. Маж. – К. : Будівельник, 1984. – 152 с.

УДК 546.443

Ст. викл. З.Ю. Шеремета, архітектор –
НЛТУ України, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛАНДШАФТНО-ПРОСТОРОВОЇ СТРУКТУРИ ТЕРИТОРІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Висвітлено проблеми архітектурно-ландшафтної організації території загальноосвітньої школи в умовах реконструкції. Встановлено, що освітню та пізнавальну функцію вирішують шляхом створення дослідних присадибних ділянок з теплицями та парниками, зоологічних куточків, метеорологічних майданчиків, майданчиків для вивчення правил дорожнього руху, арборетумів або дендраріїв.

Ключові слова: школа, озеленення, інвентаризація.

Senior lecturer Z.Yu. Sheremeta, architect – NFWT of Ukraine, L'viv

Problems of organization landscape spatial structure of territory of general school

The problems of architectural and landscape organization of a school territory in conditions of reconstruction are enlightened. It is set that an educational and cognitive function decides by creation of the experimental small holdings with hothouses and hotbeds, zoological corners, meteorological grounds, grounds, for the study of rules of the travelling road, арборетумів or arboretums.

Keywords: school, planting greenery, inventory.

Метою кожного загальноосвітнього закладу є підготовка учнів до зрілого життя. Дитина, яка приходить до школи, має не лише засвоїти передбачені шкільною програмою знання та набути необхідних навиків, але стати всебічно розвиненою особистістю. Шкільне середовище має максимально відповідати цим завданням. Традиційно склалося так, що школа – це не лише навчальні класи, кабінети, коридори та зали, а це й шкільне подвір'я, яке має свою структуру, що забезпечує реалізацію необхідних функцій. Серед них: освітньо-пізнавальна; фізичного виховання; екологічного виховання; естетичного виховання; відпочинкова; господарська [6].

Отже, ландшафтно-просторова структура території загальноосвітньої школи безпосередньо пов'язана з функціональними завданнями, які вирішує навчальний заклад:

Освітньо-пізнавальна функція вирішується шляхом створення дослідних присадибних ділянок з теплицями та парниками, зоокуточків, метеорологічних майданчиків, майданчиків для вивчення правил дорожнього руху, арборетумів або дендраріїв.

Концепція виховання через працю на шкільні ділянки належить корифеєві української педагогіки Василеві Сухомлинському. Він присвятив велику частину свого життя вихованню в учнів працелюбності, працездатності, любові до природи, любові до праці, розуміння природи, розуміння землі саме через працю на присадибній ділянці біля школи.

Шкільна ділянка може бути дуже добрим доповненням для уроків біології, зокрема ботаніки та зоології, уроків ручної праці, трудового навчання, позакласної роботи. Саме такі заняття є надзвичайно важливими для дітей молодшого та середнього шкільного віку. Учні не лише мають змогу отримати практичні знання та вміння у вирощуванні овочевих культур, злаків, ягід, догляді за плодовими деревами та чагарниками, садінні квіткових грядок та клумб, а й набувають навиків колективної праці.

Якщо для учнів молодшого шкільного віку важливо вироблення перших навиків з догляду за рослинами, вироблення спостережливості за змінами в природі, то для старших учнів робота на пришкільній ділянці – це практичні заняття, які дуже добре ілюструють та доповнюють знання з біології. Класифікація рослин, вивчення назв, родової приналежності, спостереження за періодами вегетації різних рослин, це не повний перелік завдань, що можуть виконуватися на присадибній ділянці. Може бути також передбачена ділянка закритого ґрунту. Наприклад, теплиця, парник – для освоєння прийомів обробітку ґрунту, посіву чи посадки рослин, боротьби зі шкідниками.

Дуже потрібною для школи є зоологічна ділянка. Робота на ній дає навички не лише у догляді за тваринами, знання та розуміння поведінки різних тварин, а й вироблення навиків співчуття, милосердя.

Метеорологічний майданчик – це база для виконання практичних робіт з природознавства для молодших школярів, а для старших – лабораторія для уроків географії, позашкільної та гурткової роботи.

На території школи передбачена посадка фруктових і декоративних дерев. Якщо дозволяє площа, фруктові дерева можуть бути згруповані в сад. Організація саду декоративних рослин потребує мінімум 150-300 м². За наявності резервних територій ця площа може бути збільшена [6].

Зоологічні, метеорологічні та інші ділянки для занять під відкритим небом мають бути одного розміру незалежно від типу школи. На них розташовують постійне обладнання та відповідні споруди.

Згідно з ДБН^у, – ділянка закритого ґрунту має займати 200 м², зоологічний куток – 100 м², метеорологічний майданчик – 225 м², майданчик для занять під відкритим небом – 225 м² [3].

Функції фізичного виховання забезпечують наявністю спортивного ядра при кожній школі. Заняття з уроків фізкультури у теплу пору року передбачено проводити на дворі, що сприяє не лише доброму фізичному роз-

виткові учнів, а також їхньому загартуванню. Спортивне ядро має займати приблизно 30 % площі території шкільної ділянки.

Тут створюються всі необхідні можливості для проведення занять з фізичного виховання різновікових категорій учнів. Добре оснащене шкільне ядро може слугувати також базою для гурткових занять учнів у позаурочний час та для занять фізкультурою і спортом мешканців мікрорайону на території якого розташоване шкільне подвір'я.[2]

Функція екологічного виховання полягає у виробленні навиків розуміння природи, довколишнього середовища, вміння цивілізовано вступати у контакт з природою, виховання культури стосунків з довколишнім середовищем. Згадані вище дослідні ділянки для рослинництва, овочівництва та зоологічні куточки є доброю основою для вирішення цього завдання.

Функція естетичного виховання забезпечується формуванням території навчального закладу засобами садово-паркового мистецтва та ландшафтної архітектури. Створення пейзажних композицій, використання живопису, стрижених форм дерев та чагарників, рядові та алейні посадки, організація квітників, газонів, виносних рослин, використання малих архітектурних форм, альтанок, пергол, садової скульптури, вертикального озеленення, в'юнких рослин. Усі ці засоби прививають учням розуміння та відчуття краси.

Відпочинкова функція полягає у створенні місць для відпочинку великих і малих груп, а також для усамітнення. Такі місця відпочинку передбачаються окремо для різних вікових категорій учнів.

Господарська функція вирішується обладнанням відповідного місця для збереження інвентарю з догляду за дослідними ділянками, квітниками, газонами, фруктовими та декоративними деревами, а також з догляду за тваринами. Господарська ділянка передбачає гаражі, стоянки для автомобілів та велосипедів, місця для збирання сміття, овочеві сховища тощо.

Враховуючи перераховані вище функції, ми проаналізували просторову організацію території Приватної гімназії Блаженного Климентія Шептицького, яка розташована в колишньому приміщенні дошкільної установи № 112, в Сихівському районі м. Львова.

Згідно з ДБНУ, розміри земельної ділянки загальноосвітньої школи залежать від кількості учнів у школі і є такими: за кількості 100-300 учнів у школі, норматив 50м² на одного учня, загальна площа – 1,5 га, Існують такі ж нормативи для дошкільних закладів: за кількості 100-350 дітей, норматив на одну дитину – 35 м², загальна площа – 1,22 га [3, 4].

У гімназії Блаженного Климентія Шептицького архітектурно-просторова структура, яку ми досліджували, навчається близько 150 учнів. За наведеними вище нормативами вона належить до категорії від 100 до 300 учнів, тобто загальна площа території гімназії має становити приблизно 1,5 га. Територія колишньої дошкільної установи, яка вміщувала 280 дітей, займала площу приблизно 1,1 га. Згідно з ДБНУ, за умов реконструкції площу зелених насаджень допускається скорочувати, але не більше ніж на 30 % [3].

Для забезпечення функцій "школи нового типу", у нашому випадку гімназії, територію колишнього дитсадка довелося переобладнати. Наприклад, було демонтовано 14 групових павільйонів та здійснено перепланування території.

Перед початком виконання робіт з реконструкції було зроблено інвентаризацію рослин, за матеріалами якої встановлено, що на території гімназії ростуть:

- **хвойні дерева** – ялина колюча форми срібляста та голуба, туя західна, ялівець звичайний;
- **листяні дерева** – липа дрібнолиста, каштан кінський, гіркокаштан звичайний, клен цукристий, клен гостролистий, клен-явір, акація біла, береза поникла, верба козяча, верба біла, верба ламка, черемхи звичайна та пізня, вільхи сіра та чорна, осика, сумах пухнастий;
- **фруктові дерева** – черешня, вишня звичайна, алича, яблуня "райська", горіх грецький;
- **хвойні чагарники**: ялівець козацький;
- **листяні чагарники** – жасмин садовий, бузок звичайний, спірея Вангутта, спірея верболиста, спірея японська, пухироплідник калинолистий, сніжно-ягідник, самшит вічнозелений, троянда, гортензія садова;
- **ягідники** – ожина, малина, агрус.

Всього – 152 дерева, 54 чагарники.

З наявних чагарників та багаторічних рослин було сформовано пейзажні композиції. У гімназії зібрано велику колекцію багаторічних квітів та ґрунтопокровних рослин. Для їх розмноження на території виділено ділянку для шкілки. Роботи з благоустрою території виконувалися переважно руками батьків та учнів під керівництвом архітектора. Гімназія неодноразово займала перші місця на міському конкурсі на краще озеленення навчальної установи.

Озеленення територій дитячих дошкільних установ та шкіл займають значне місце в загальному балансі зелених насаджень житлових районів і мікрорайонів. Частка для озеленення навчальних закладів досить висока: дошкільних – до 60 %, а шкіл – до 50 % загальної території закладів. Це означає, що вони формують сприятливе середовище житлових районів [5].

Вирішувати питання оптимізації ландшафтно-просторової структури загальноосвітніх шкіл потрібно шляхом містобудівного моделювання. Містобудівельне моделювання здійснюють у такій послідовності:

- визначають чинники впливу на ефективність містобудівного використання територій;
- досліджують взаємодію чинників, керівні та керовані чинники;
- визначають еталонний тип об'єкта;
- встановлюють граничні значення параметрів за характеристиками кожної групи чинників, враховуючи характеристики еталонного типу;
- визначають кількісний критерій ефективності;
- розробляють модель процесу проектування або реконструкції територій [1].

Література

1. Бородич Л.В. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. – Полтава, 2009. – 19 с.
2. Змеул С.Г., Махонько Б.А. Архитектурная типология зданий и сооружений. – М. : Изд-во "Архитектура-С", 2007. – 238 с.
3. ДБН В.2.2-3-97. Будинки та споруди навчальних закладів. – К., 1997. – 48 с.
4. ДБН В.2.2-4-97. Будинки та споруди дитячих дошкільних закладів. – К., 1998. – 27 с.
5. Ковальський Л.Н. Архитектура учебно-воспитательных зданий. – К. : Вид-во "Будивэльный", 1983. – 143 с.
6. Краткий справочник архитектора. Ландшафтная архитектура / под ред. И.Д. Родичкина. – К. : Вид-во "Будивэльный", 1990. – 235 с.